

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ראה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодезь Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישורים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ראה

אמונה

ושמחת לפני ה' אלוך - שמחה הבאה לאדם מתוך אמונתו..... ד

מעלת הנסיונות

כי מנסה ה' אלוך אתכם - מעלת הנסיונות ושכרם הטוב..... ח

צדקה וחסד

כי ברך יברך ה' - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה..... יג

שבת מברכין אלול

חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול..... טו

ספח"ק בת עין

התשובה היא מחדשי הבורא, ועל ידה נשפע על השב נשמה חדשה ונעשה כתינוק שנולד

וז"ל, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו', לכאורה תיבת היום הוא מיותר. אך נוכל לומר על דרך רמז, ומקודם נבאר מאמר חז"ל (תמיד לב.) איזהו חכם הרואה את הנולד, דהנה עיקר העבודה הוא להיות תמיד בבחינת תשובה, היינו שיהיה לו בוש והכנעה לפני הבורא ברוך הוא, וזה הוא חסד ה' יתברך בעת בריאת שמים וארץ לברוא בחינת תשובה, וכשאדם עושה תשובה כקטן שנולד דמי, היינו שהבורא ית"ש משפיע לו נשמה חדשה מכסא כבודו ית' מהמקור שנשמות ישראל נחצבות משם כמאמר הגמרא (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, להיות נשפע משם נשמה חדשה ולהיות כקטן שנולד.

וזה היה בחינת דוד המלך ע"ה, כמאמר הכתוב (תהלים ב ז) 'אספרה אל חוק וגו' בני אתה אני היום ילדתיך', שבכל יום היה בבחינת תשובה, ונשפע לו בכל יום נשמה חדשה מכסא כבודו ית' כאילו נולד היום, וזה 'איזהו חכם' - איזהו עיקר בחינת חכמה, הרואה את הנולד, שיראה תמיד שיהיה בבחינת תשובה כאילו נולד היום.

וזהו חודש אלול, שאות אלף נתחלף לאות עין באותיות אחה"ע, והוא אותיות עולל, לשון עולל ויונק, מרמז שבחודש אלול צריך לעשות תשובה לבוא לבחינת נולד כנ"ל... ובזכות זה ובא לציון גואל במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

(בת עין פרשת ראה ד"ה או יאמר)

פרשת ראה

ושמחת לפני ה' אלוך - שמחה הבאה לאדם מתוך אמונתו
בפרשתן (טו טז), 'והיית אך שמח', צדיקי הדורות
לדורותיהם הפליגו עד מאד במעלת מידת
השמחה, כי היא מקור הברכה^א, והיא המביאה את
האדם אל כל המידות הטובות. לאידך, אין לך מידה
מגונה מן ה'עצבות' המפילה ומורידה את האדם לשאול

תחתית רח"ל ברוחניות ובגשמיות^ב. וכבר כתב הרה"ק
ה'בית אהרן' זי"ע (סוכות, קב:) וצריך האדם לייגע עצמו
על שמחה יותר מעל כל המידות טובות.

מה יעשה האדם ויבוא לידי 'שמחה' אחר ש(גרמה לו
ש)מצבו בכי רע, ביתו ריקם מכל ואין לו שום

א. כה אמר הרה"ק ה'צמח צדיק' זי"ע מוויז'ניץ (לחודש ניסן), כי סופי התיבות של 'והיית אך שמח' שווים לסופי
התיבות של 'פותח את ידך', הרומז לשם הק' חת"ך שממנו נמשך שפעת הפרנסה, להורות, כי על ידי ריבוי
השמחה תתמשך ריבוי הפרנסה.

וכן אמר גם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אורות רבותינו עמ' נט). ומסופר, שפעם שאלוהו, כיצד ניתן להיות בשמחה
כשעול החובות לוחץ ודוחק, עוללים שאלו לחם ואין, השיב לו, הרי שגור בפי העולם - מה לא עושים בשביל
פרנסה...

גם סגולתה היא לזכות בבני, וכמסופר על הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע שפעם נתארח בביתו של הרה"ק
רבי שמואל מקאמינקא זי"ע (עיי' אמרי פנחס, שער תורת אדם אות יד), בקשה ממנו בתו של רבי שמואל שהייתה עקרה
שיברך אותה בזש"ק, אמר לה רבי רפאל שמחה היא סגולה לזרע של קיימא. כשסיפרה הבת לאביה ר'
שמואל את דברי הצדיק אמר לה האב, צדיק זה למד זאת מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים. מן התורה, דכתיב
(בראשית יח יב) 'ותצחק שרה בקרבה' ובאותה שעה נתברכה ביצחק בנה (בהיותה בת תשעים שנה), מן הנביאים דכתיב
(ישעיה נד א) 'רני עקרה לא ילדה', כי על העקרה אשר לא ילדה לשמוח ברננה ואז תושע מצרתה, ומן הכתובים
דכתיב (תהילים קיג ט) 'מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה'.

אחד מחסידי הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע, פנה אל רבו בבקשת ישועה, כי כבר עברו כמה וכמה שנים מעת נישואיו
ועדיין לא נפקד בזש"ק, אמר לו הרבי זי' בשמחה (היה שרוי בשמחה), כששמע המדריך (משפיע) של האברך נכנס אל
הרבי, ובתחנונים אמר לרבי, מאד קשתה מידת השמחה על האברך הנ"ל, באשר עוברים עליו זמנים קשים מאד,
והוא כבר עומד על סף ייאוש ל"ע. ענהו הרבי, וואס זאל איך טוהן אז אין הימל האט מען ליב שמחה (מה אעשה
שבשמים אוהבים שמחה), האברך התגבר על עצמו, שמע בקול הרבי, מילא נפשו בשמחה ונושע בזש"ק.

מין הבאר

כה אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע בשם הרה"ק הרר"א מליז'ענסק זי"ע (הובא ב'תורת הס"ק מקאזמיר'
בספר דברי ישראל), שהאדם יכול לפרנס את עצמו, אפילו אם לא יהיה לו למכור רק קסמין דקין, ולהעשיר
מזה עושר רב. וכל זה בתנאי שלא יהיו נמאס בעיניו... ומבאר עפ"י את הכתוב בפרשתן (טו טז) כי 'יברך
ה' אלוך בכל תבואתך ובכל מעשי ידך, ומתי תתקיים ברכה זו כשיקיים והיית אך שמח.
עוד הובא (שם, בהערה ג) וכן אמר א"ז זצוק"ל מקאזמיר, שמחה היא עצה לפרנסה, כמו שנאמר (דברים
לג יח) שמח זבולון בצאתך, ופירש"י הצלח בצאתך לסחורה. ומה ענין שמח להצלח, אלא ביאורו, שע"י
השמחה יצליח האדם בכל דרכיו וביותר בענין הפרנסה. וכן תרגם יונתן בפרשתן על הפסוק (טז טו) והיית
אך שמח - ברם חדוון באצלחותא, כי ע"י השמחה יצליח בכל אשר יפנה.

ב. וכך רמזו בכתוב בפרשתן (יב ד) 'לא תעשון כן לה' אלוקים', ודרשו חז"ל (הובא ברש"י) 'אזהרה למוחק את השם',
שהנה ידוע משם רבינו האריז"ל, כי בכל 'צלם אלוקים', כלומר בפניו של אדם נראה שם הוי"ה ב"ה, והיינו, כי

רכוש כי אם הררי חובות... או של"ע אחד מבני חולה בגופו או בנפשו וזקוק לרחמי שמים, או שפלוני רודף אותו ומציק לו והוא סובל ממנו מרורות, וכיו"ב משאר קשיי החיים, וכי תאמר שהוא 'פטור' ממידה נפלאה זו... אכן יסוד ושורש השמחה באה מתוך האמונה המהורה שכל הקורות לאדם הם בהשגחה פרטית כפי רצונו ית', וכל תנאי החיים נועדו לטובתו השלימה. רק מקרים הללו הם לטובתו, ואילו שאר העניינים שלא השיגה ידו אינם לטובתו באם ישנם, וממילא יגיל במה שיש לו, וישמח במה שאין לו...¹

וכה ביאר בספר 'גאון יעקב' (הגרפס בעין יעקב) הא דאיתא בגמ' (תענית כב.) רב ברוקא חוואה פגש את אליהו הנביא בשוקא דבי לפט (שם מקום), ושאל אותו, האם יש כאן אדם שהוא בן עולם הבא, לסוף הראה לו אליהו על שני אנשים שהם בני עוה"ב, שאלם רב חוואה, מה מעשיהם שבגינום זכו להיות בני עוה"ב, השיבו לו, 'אינשי בדוחי אנן מבדחינן עציבי, אי נמי כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדיהו טרחינן ועבדינן להו שלמא' - אנשים שמחים ומשמחים בני אדם ומשכינים שלום בין הניצים. ולכאורה קשה לאיזה צורך היה לו לרב חוואה לדעת מיהו בן עוה"ב, וכי

שתי עיניו, כל אחד בצורתו נראה כאות יו"ד, ויחדיו עולים למנין כ', הוסף את חוטמו הנראה כאות ו', ויחדיו הם מנין כ"ו, כמנין שם הוי"ה.

אמנם, יש להוסיף, שכל זה אינו אלא עד שיבוא לידי עצבות, כי כאשר האדם מוריד את אפו (לאזט אראפ די נאז) כדרך אדם שמרירות ועצב נחלתו... הרי הוא 'מאריך' את חוטמו, ובמקום שתיראה חוטמו כאות וא"ו היא נראית כאות נו"ן, נמצא שהוא 'מוחק את השם', שהרי תחת כ"ו נעשה כ"ן... ואבדנו את הרמז לכ"ו (26), ועל כך 'הזהיר' הכתוב לא תעשון כן לה' אלוהיכם, ר"ל שלא יעשה כן לשם ה' אלוהיכם, לקרוא בפניו תיבת כן במקום תיבת כ"ו כי בזה מוחק הוא את ה'...

ג. וכבר אמר הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע ש'שמיכל' (חיור ושחוק) ר"ת כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו, ואעפ"י שאין האותיות כסדרן, כי אכן, זוהי חכמת האדם לשחוק (שמיכלעון) אף כשאין הכל 'מסודר' על פי חשבונותיו. ובאמת אם יהיה בשמחה גם במצב כזה אזי הקב"ה 'יסדר' כל החשבונות והכל על מקומו יבוא בשלום... הרה"ק האדמו"ר הזקן מאלכסנדר זי"ע רמז כי 'ראשי תיבות' של הפסוק 'והיית אך שמח' עולה לתיבת שו"א, לרמז, שפעמים על האדם להיות שמח בפנים צוהלות, אפילו אם אין השמחה בלבו, ונמצא שאין בהבעת פניו שמחה אמיתית אלא שווא, וכלשון קדשו, עס איז בעסער איין פאלשע שמחה פון איין ערליכע מרה שחורה, טוב יותר שמחת שווא ממרה שחורה אמיתית (מאורן של ישראל אות ב).

אמנם לא לחינם נרמז הדבר רק ב'ראשי תיבות', כי רק הראשי תיבות - תחילת דבר היא ב'שווא', ואילו לבסוף נעשה השמיכלעל (השחוק והחיור) לאמת. וכאותו שחוק שתינוק שוחק, שהוא מרבה שמחה אצל הוריו גם אם הם יודעים בבירור שאין זה שחוק של אמת, כך גם שמחתנו - אף שאינה אמיתית תביא בסוף לשמחה אמיתית (ועיין מעשה נפלא בענין השמחה הבאה מתוך אמונה בסוף הגליון במדור ישקו העדרים).

ד. ואכן הבחירה נתונה בידי כל אדם האם להיות בשמחה, ללא כל ענין ושייכות למצבו האמיתי ברוח או בגשם. ועינינו רואות, יש אנשים שכל רכושם נאמד ב'פת חריבה' והנם מאושרים ושמחים, לעומתם יש אנשים אשר ברשותם

באר הפרשה - פרשת ראה

בפרשתנו (יב יח) 'אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני ה' אלוךך בכל משלח ידך', כי הנה האיש המתבונן תמיד באנשים ששפר עליהם חלקם יותר הימנו, וכגון שהם עשירים גדולים יותר, הרי הוא תמיד שרוי בעצבות מרוב הקנאה האוכלת בו, לעומת זאת מי שמעמיד לנגד עיניו את האומללים יותר ממנו אזי הוא שש ושמה שלא שם חלקו בהם ותדיר מודה ומהלל להשי"ת. וזהו שאמר הכתוב, אם תביט על עבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך - ותבין כיצד שפר גורלך מגורלם, כבר תוכל לקיים בעצמך ושמחת לפני ה' אלוךך בכל משלח ידך.¹

והזמן גרמא להרבות בשמחה עתה בעמדנו על פתחם של ימים המרוממים - ימי רחמים ורצון חודש אלול הבעל"ט, ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים ק ב) 'עברו את ה' בשמחה'. וזה כלל גדול שאמרו צדיקי

בזה גם כן ירבה שלום ביניהם וינחם את ליבם. ואכן, זהו דוגמת עוה"ב 'אשר אין שם עצב ורוגז והכל בתכלית התענוג והשלום'. ומוסיף לבאר עוד שזהו עומק הברכה הנזכרת בגמ' (ברכות יז.) 'עולמך תראה בחיך' - שגם בעודו בחיי העוה"ז יזכה להשיג מתענוגי עוה"ב מתוך מנוחה ושלווה ששון ושמחה.

וכך פירש הרה"ק מקאזמיר זי"ע בלשון הכתוב (ירמיה יז) 'והיה ה' מבטחו', שהוא על דרך שאמרו חז"ל (בר"ר מב ג) 'אין והיה אלא לשון שמחה', והיינו שהשמחה משמשת סימן ואות אם יש לאדם בטחון בבוראו, כי הבוטח בה' אינו דואג על פרנסתו וצרכיו, שהרי סמוך ובטוח שה' לא יעזבנו, ממילא נחה נפשו והוא שרוי בכל עת ועונה בשמחה.

עוד עצה טובה לקנות את מידת השמחה כתב הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (תפארת יהונתן) על המקרא

כל השפע שבעולם ועדיין אינם שמחים, זה ליבו טוב לו בדירה הקטנה והצפופה, וזה מתהלך בלב רע על אף שיש לו דירה רחבת ידיים, וכמו שאומרים במליצה זה גר ב'מגדל העמק' - שהגם שהינו ב'עמק' אך דומה עליו כ'מגדל', ואילו חברו דר ב'עמק הבכא'... כי כאמור הכל תלוי באמונתו של אדם ובדעתו היאך הוא מקבל את העובר עליו. וכמו שמבארים בשם הרה"ק מרוזין זי"ע בדברי חז"ל (ברכות נז:) שלושה דברים מרחיבים דעתו של אדם, דירה נאה וכלים נאים וכו', ולפי פשוטו בא לומר שהדירה הנאה היא המרחיבה דעת האדם, וכן כלים נאים הם מרחיבים דעתו, אמנם הרה"ק מרוזין מבאר, שאדרבה אין כל נפק"מ מה מצב ה'דירה' או ה'כלים', אלא אדרבה, הכל תלוי ב'דעתו של אדם', כלומר, שבדעתו ומחשבתו הוא מרחיב את הדירה ואת הכלים לעשותם 'נאים' (או להיפך)... אם הוא חסר את השמחה הבאה מתוך האמונה אזי אף אם תהיה תחת רשותו דירה נאה ורחבה לא יראה בעיניו את המציאות, הוא לא יראה שהיא נאה ורחבה, כי מי שאין לו 'דעת' ופגום באמונתו תמיד מתאונן ומתלונן... לאידך גיסא, אם ישכיל ויבין שהכל מאת ה' ונועדו לטובתו ישמח בבית שחננו א - ל ובכלים שנתן לו, וכבר יראה ו'מצא' שהם נאים ורחבים, וזהו 'מרחיבין' - מי מרחיב אותם, 'דעתו של אדם' - היא המרחיבה ומפארת אותם.

ה. מעשה באחד שבא לפני הגה"ק רבי משה יעקב רביקוב זי"ע הנקרא ה'סנדלר' (ע"ש שהסתייר עצמו ועסק במלאכת הסנדלרות) וביקש ממנו 'חיזוק', נתן בו הסנדלר עינו ואמר לו 'חיזוק' אתה מבקש... האם ידעת כי בעיר מולדתי היה איש שהסכים לשלם אלף רובל בכדי לראות את פני בלבד ואתה מבקש חיזוק... נדהם הלה מדבריו התקיפים ובפרט שלא היתה דרכו לדבר על עצמו בגדולות ונפלאות... עד שהסביר לו הסנדלר את פשר דבריו, כי היה שם איש אשר היה סומא בשתי עיניו ל"ע, והיה מסכים לשלם אלף רובל לזכות לראות צורת אדם, ואתה אשר ב"ה הנך בריא בשתי עיניך, וכי הינך צריך לחיזוק, שמח בחלקך ותן תודה לא-ל הטוב על כל חסדיו אשר עושה עימך. וכבר כתב ה'מדורש שמואל' (אבות ד א) בשם המהר"ם אלשקר זי"ע לפרש מה שאמרו במשנה איזהו עשיר השמח בחלקו - 'ואמרו על דרך הלצה עשיר ר"ת עינים שניים ידים רגלים ובבריאות אלו הדברים יקרא עשיר'.

ו. ויש ללמוד ממקרא מפורש על חובת השמחה בימי אלול, שכן נאמר (תהילים צז יא-יג) 'ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלואו, יעלו שדי וכל אשר בו אז ירננו כל עצי יער, לפני ה' כי בא כי בא לשפוט הארץ', והרי שלפני זמן ה'משפט' שרויים כל העולמות בשמחה, ומכאן נלמד על השמחה הגדולה שיש בחודש אלול שהוא לפני תשרי... וכפי שהמליצו שאלול ר"ת לעבעדיג און ווייטער לעבעדיג (להיות בשמחה יותר ויותר), כי על האדם לשוב אל בוראו בשמחה ובטוב לבב.

ז. וכך כתב הגר"א (אורות הגר"א ערך שמחה אות ו - ע' רמא) עצבון הוא מום וכו', וכל אשר מום בו לא יקרב למקדש, לכן הנכנס למקדש צריך שמחה, עכ"ל. ואין הדברים אמורים דייקא לגבי הנכנס ל'בית המקדש' אלא לכל ענייני

הדורות (שפ"א אבות, תפארת שלמה כי תבוא ד"ה ושמחת, מנוחה וקדושה' לתלמיד הגר"ח מוואלאזין שער התורה ח"ב כ"ג בשם הגר"א) שמה שאמרו חכמים (אבות ד א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו' קאי גם על רוחניות, שאף בזה יהא האדם שש ושמח בחלקו ולא יתאונן על כל הבא עליו, ואף שוודאי צריך להתחזק להוסיף פעלים לה' ולתורתו, אבל ח"ו מלהתעצב על מצבו הרוחני.

ובן כתב מפורש הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זי"ע (מכתב כ"ב) תשובה כללית לידידי נפשי, בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות, והתהוות הסיבה הוא שאינם שמחים בעבודתם וכו', כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו וכו', וודאי מהראוי לומר מתי יגיעו מעשי

הקדושה, כי אי אפשר להתקרב אל הקודש ולהתחיל בעבודת ה' בלא שמחה, ואשר מום בו לא יקרב... ומכאן נלמד גם לעניינים שהזמן גרמא, שאי אפשר 'להיכנס' לאלול הבעל"ט מתוך עצבות, אלא רק מתוך שמחה. הבט וראה כמה פעמים נכתב עניין ה'שמחה' בפרשתן הרומזת על חודש אלול, וכמו שאמרו צדיקים (ראה להלן בהרחבה) כי 'ראה' ר"ת ראש אלול היום, ללמדך על חובת השמחה הנוהגת ביותר בימי אלול הבעל"ט.

וכמו שהביא הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי אלול מאמר א אות ה) בשם הרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק זי"ע לרמז בלשון הכתוב (ירמיה לא יב) 'אז תשמח בתולה במחול', בתולה היינו חודש אלול, שהרי 'מזל אלול בתולה', אז תשמח בחודש זה הוא זמן שמחה, ומדוע כי - במחול, לשון מחילה, אז הוא זמן מחילה וסליחה על ידי התשובה המתקבלת ביותר בימים אלו. ומביא הבני יששכר ש'מזל אלול בתולה' עולה בגמטריא כמנין 'אם הבנים שמחה הללוי-ה', והיינו שבחודש אלול הזמן גרמא להיות בשמחה.

מעשה נורא סיפר המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זי"ע, מה שהיה בימי בחרותו כאשר למד בישיבת מיר (קודם המלחמה, בעת שעוד שכנה בעיר מיר), לאחר תפילת שחרית בראש חודש אלול שב לאכסניה שלו, ופגש את בעל הבית כשחזר מתפילתו כשהוא אחוז שרעפים וכולו אומר 'אלול'... והחרדה ניכרת על פניו. כעבור כמה רגעים הגיעה בעלת הבית כשהיא נושאת בידה דברי מאכל שקנתה זה עתה בשוק, וכאשר הניחה על השולחן דג מלוח שאל אותה כמה עלה הדג, והשיבה מה שהשיבה, והיה נראה לבעה"ב ששילמה דמים מרובים יתר על המידה, והחל לצעוק עליה בקולי קולות עד שמרוב בהלה ובושה נפלה מעולפת על הארץ... והיה אומר ה'משגיח', בטוחני, שאם לא היה אז חודש אלול לא היה הבעל מתפרץ וצועק עליה בצורה כזו, אלא שהחרדה המתח והעצבים (נערוון) גרמו לו שלא שלט בעצמו... (הובא בספר אני לדודי).

ומקום איתנו להרחיב בעניין זה, כי ישנם אנשים שחרדת הדין מעבירה אותם על דעתם וגורמת להם גם לעבור על דעת קונם... יתר על כן, יש שמרוב לחץ ומתח מעדיפים כבר להיות במוצאי שמחת תורה הבעל"ט לאחר כל הימים ה'נוראים' והקשים... אך כל זאת בא להם מחמת שאינם יודעים ואינם מבינים שחודש אלול הינו 'מתנה טובה לבני ישראל', ימים מאושרים ומרוממים, זמן נפלא ומתוק אשר הנשמה מחכה לו כל ימות השנה מתי יבוא לידי (ואם ה'גוף' מחכה לחודש אב לנוח מעמלו, על אחת כמה וכמה שהנשמה מצפה לחודש אלול 'לנפוש' ולמצוא 'מרגוע' מכל העמל שעבר עליה בכל ימות השנה...), וכמו שכתב המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוויןשטיין זצ"ל באגרת (בסוף חודש אב) הנה הימים המאושרים ממשמשים ובאים... וכך כתב גם הסבא מקעלעם (קלם) זי"ע באגרת, 'י אלול, האהוב והנחמד באותות השמים... כיוצא בדבר הביא רבי יחזקאל זצ"ל את המסופר על הגה"צ רבי יצחק בלאזער זצ"ל אשר דרש בבית הכנסת בער"ח אלול, ופתח את ארון הקודש ואמר בפני ספרי התורה לעיני כל הקהל מתוך בכיה, מודה אני לפניך ה' אלוקי, השבח וההודיה לך שנתת לנו את חודש אלול הזה, רבש"ע אנו מקבלים את האלול באהבה ובשמחה, וגעו כל העם בבכיה (אור יחזקאל עמ' רצז).

וכאמור, אין לך אושר גדול יותר מהשמחה והתענוג של נשמת היהודי הזוכה לשוב בתשובה אל אביה שבשמים, ואין לך אושר מהרגשת ה'דודי לי' - קרבת ה' ואהבתו הגדולה לבניו אהוביו המתעוררת ביתר שאת וביתר עוז, ואף אין לך שמחה מגדולה יותר מההזדמנות הגדולה שניתנה בפנינו 'לסדר' לעצמנו שנה טובה.

והגם שצריך להרבות ביראת שמים, אך עצבות מאן דכר שמייה, לא תיזכר ולא תפקד ולא תעלה על לב, וכבר איתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פ"ג) 'יראתי מתוך ש'מחתי וש'מחתי מתוך יראתי, כי היראה והשמחה באים כאחד ומשלימים זה את זה.

ומבאר בהקדם מאמרו של אביו הרה"ק ה'שר שלום' זי"ע על הא דאיתא במדרש (בר"ר סד ד) בן

מ"ח הכיר אברהם את בוראו, והדברים סתומים וחתומים, כי לא נתפרש איזה מאורע אירע לאברהם באותה שנה שעל ידה החל להכיר את בוראו. אלא, כי הנה יש עיתים שנקל יותר להתקרב להשי"ת ולעבודתו, ויש זמן ועת שקשה מאד, ואם איש ישראל מתאמץ אז בכל כוחותיו לעבודתו ית"ש הרי הוא זוכה להתעלות ולהתרום ביותר". והנה לפי חשבון השנים הרי בשנת מ"ח לחיי אברהם אירע מעשה 'דור הפלגה' שכפרו ומרדו בהשי"ת, והוא התאמץ לעבוד את הבורא בכל כוחותיו, כשכל בני דורו עומדים במרידה בה', לכן דייקא אז זכה להכיר את בוראו". על פי זה הוסיף המהר"י על 'בניין אב', כי זאת באה התורה ללמדנו גם כאן, באותו זמן קשה - כשהסתר בא לעולם, כאשר קם נביא שקר להסית ולהרחיק ואף עושה אותות ומופתים להוכיח 'צדקת' דבריו, דע לך, כי עבשיו הוא הזמן, ועתה היא שעת הכושר להתעלות הרבה יותר מכפי

למעשי אבותי, ואפ"ה יהיה שמח מאוד בעסק עבודתו של עבשיו.

כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם - מעלת הנסיונות ושכרם הטוב בפרשתן (יג ב-ו), 'כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו', לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם לדעת הַיִּשְׁכֶּם אוהבים את ה' אלוקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם, אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמורו ובקולו תשמעו ואותו תעבדו ובו תדבקו, והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת וגו'. הקשה הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, שלכאורה אין הבנה לסדר המקראות האמורים בעניין, כי מתחילה היה לו לפרש דינו של נביא השקר, ולאחר שנאמר לא תשמע אל דברי הנביא וגו' היה לו לסיים ולומר 'והנביא ההוא יומת', ורק לאחר מכן לצוות אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו, מה ענין הפסוק 'אחרי ה'א תלכו' באמצע עניינו של נביא שקר.

ח. וכך איתא במדרש (ילקוט תהילים תתעח) 'תני רבי שמעון בן יוחאי, אם ראית דור שנתרשלו ידיהם מן התורה עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם'.

והדברים שייכים גם לימים הללו - ימי בין הזמנים, אשר אין בהם סדרי לימוד התורה כמו באמצע ה'זמן'. וכאשר הסמיכו על כך מה שכתב בספר חסידים (סי' קה) כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש - אותה תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה וכו'. עוד כתב (סי' רסא) בזה"ל, 'אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים וכו' ותקבל שכר גדול כנגד כולם כי הם דוגמת מת מצוה. עכ"ל. והיה אומר הגה"ק הסטייפלער זי"ע, כי ימי בין הזמנים הינם כ'מת מצווה', וכל המחזיק אז בתורה (וביראת שמים) מתעלה עד מאוד, והיו גדולי ישראל שנתעלו ונהפכו ל'גדולים' על ידי שניצלו את ימים אלו כדבעי.

כעין זה אמר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע על ערב שבת לעת ערב כי הוא בבחי' מת מצוה, והוסיף, ה"ז והגאון רבי עקיבא אייגער הגיעו למה שהגיעו - מהלימוד בזמן הזה (מעשה איש ח"ד עמ' ע), וכמובן שכל ערום יעשה בדעת לבדוק אם אין צריך אותו לעזר בבית, וד"ל... אך עיקר הדברים הוא ללמדנו, שככל שהזמן קשה יותר - כך ניתן לגדול אם מתחזק בו.

ט. סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל, שפעם אחת בעת עריכת שולחנו הטהור היה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שקוע מאד בהרהוריו ושרעפיו הקדושים, והקהל עמד בפחד ורעדה בבית המדרש ואפילו קול דממה דקה לא נשמע, לפתע נעמד הרבי ממקומו וזעק מקירות לבו, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (ז י) 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו שאבדו חכמים ויודעי תורה, יש ביד אברך או בחור להשיג כמעט את המדרגות שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, עי"ז הוא מגיע כמעט למדרגותיהם הנשגבות, והתיישב הרה"ק על מקומו.

שוב שקע בשרעפיו, ולאחר זמן נעמד שוב, וחזר על הדברים שאמר מקודם אך בשינוי קצת, כי סיים את דבריו - וגם בימינו אנו בשעה שהבחור והאברך הולך ברחובה של עיר והוא נלחם ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, הוא מגיע ומשיג ממש את מדרגותיהם הנשגבות, והרי הוא דומה להם שוה בשוה, ואז התיישב על מקומו וחזר לשקוע במחשבותיו הטהורות,

הסדר הרגיל, על כן הוזהרה התורה לא תשמע אליו, ואם אכן תעמוד בגבורה תזכה להתקרב אל ה' וללכת אחריו וליראה אותו.

ובשם שהדברים נאמרו לעניין 'דור קשה' או לעניין 'זמן קשה' וכיו"ב, כך הם אמורים כלפי כל נסיון ונסיון שיש לו לאדם, שאם מתחזק ועומד בו בגבורה לבלתי לכת אחרי יצרו הרע אזי הוא עולה ומתעלה בלא גבול, וכל תכלית הנסיון אינו אלא שעל ידו יוכל להתרומם ביותר^א, וכמו שפירשו חז"ל (בר"ר נה א) לשון הכתוב (תהילים סו) 'נתת ליראיך נס להתנוסס' - 'נסיון אחר נסיון, גידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם ובשביל לגדלן בעולם, פנים הזה של ספינה וכו', וכיוצא בזה ממש איתא במכילתא על הפסוק (שמות כ

בטרם נטילת 'מים אחרונים' נעמד בפעם השלישית כשפניו בוערים כלפידים בהתלהבות אש קודש, והכריז אותם הדיבורים אלא שסיים ואמר, אדרבה דוקא בימינו שהחשכות שולטת בעולם יש ביד אברך או בחור להשיג מדרגות נעלות ורמות הרבה יותר ממה שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר על עצמו לשמור את עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, בזה תגדל מעלתו יותר מן הצדיקים שבדורות הראשונים, וכל המלאכים ושרפים מקנאים ביהודי זה המתגבר על יצרו ועושה רצון קונו, ואם דבריו אמורים לשעתו של ה'בית אברהם' על אחת כמה וכמה בימינו אלו שבדאי כל מלחמה קטנה חשובה עד מאד בעיני הקב"ה. י. כמו שאמר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע בשם הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע (ילקוט אוהב ישראל, ערך בחירה), כי עיקר רצונו של המקום ב"ה שיהיה להאדם 'בחירה' לעשות טוב ורע ואעפ"כ יגמור בדעתו לבחור בטוב. והנה בזמן שהיה בית המקדש קיים לא היתה ה'בחירה' שקולה, שהרי בית דין היו מענישים את החוטאים בד' מיתות ב"ד ובמלקות, וממילא היה להמון העם יראת העונש מלחטוא, גם לאחר החורבן עדיין היה כח ביד חכמים להעמיד את הדת על תילה והיו 'תקנות' שונות להעניש את העבריינים, על כן המתין הקב"ה מלהביא את הגאולה עד עתה. וסיים באומרו אכן בימים אלה, שהעובר על רצונו עושה את העבירה בלי שום בושה ובלי שום פחד, ועוד טוב לו, על כן מי שנזהר היום מלחטוא - זה חשוב מאד בעיני ה' יתברך ובה תלוי הגאולה.

כה אמר הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קמניץ בשם זקנו הגדול רבי ברוך בער זי"ע, שהנה דוד המלך ע"ה אמר ב'צוואתו' לשלמה 'ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שולחן כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום אחיך' (מלכים א' ב ז), והדבר פשוט וברור כי אותם שזכו להיות 'מאוכלי שולחן שלמה' לא היתה להם שום דאגה (וכמו שאומרים בימינו 'סידור מלא...') וכל כך למה, מפני שהיו עמו בעת שברח מאבשלום, וכדכתיב (שמואל ב' יז כח-כט) 'מִשְׁכָּב וְסִפּוֹת וְכִלֵּי יוֹצֵר וְחֹטִים וְשֹׁעֲרִים וְקֶמַח וְקִלְי וְפֹל וְעֵדִשִׁים וְקִלְי, וְדִבְשׁ וְחֶמְאָה וְצֶאֱן וְשִׁפּוֹת פֶּקֶד הִגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעַב וְעֵיף וְצָמָא בְּמִדְבָּר, ולכאורה צ"ב, וכי עבור דברים כאלו מגיע להם שכר גדול כל כך להיות מאוכלי שולחן המלך, והרי די לתת להם כפליים ממה שהביאו...

אלא ביאורו, כי הנותן למלך 'מתנה' כשהוא יושב בארמונו יתכן שלא יקבלו אותו כלל, ואף אם יקבלו ויחליטו להשיב לו כגמולו בוודאי לא יקבל הרבה יותר ממה שהביא, אך מכיוון ש'טובה' זו אשר עשו עם דוד היה בזמן הקשה ביותר לדוד, בעת שברח מושפל ומבוזה, כשהוא רעב ועייף במדבר, ונתינת אותם מאכלים היה בזה חיזוק עצום, על כן בדין הוא שיקבלו שכרם משלם.

וסיים הגאון רבי ברוך בער, בזמן שהיה בית המקדש קיים, לא היתה מתקבלת כל 'מתנה' לפני הקב"ה, אכן בזמן הזה כל מצוה ומצוה יש לה חשיבות עצומה אצל הקב"ה, והוא משלם על כך...

כדברים הללו כתב גם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם פכ"ב), והביא עוד ראיה לדבר ממה שנאמר (יחזקאל מד טו) 'והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני', והרי שהשומר משמרת הקודש דייקא בזמן קשה 'בתעות בני ישראל מעלי' הוא הזוכה להתקרב אל ה'...

יא. מעשה באחד שהגיע לפני אחד מגדולי דורו וסיפר לו בכאב, שהוא מתייגע מאד להתגבר על היצר הרע המתחדש עליו חדשים לבקרים כדי להכשילו, וכבר תש כוחו מרוב נסיונות, רצה אותו צדיק להסביר לו ולהשכילו שמטרת הנסיון אינה רק כדי להתגבר עליו ותו לא, אלא שעל ידי הנסיון יש לאדם רווחים כי הוא מוסיף ומתעלה על ידו, לפיכך פתח והמחיש לו את הענין על פי דברים גשמיים, דהנה הבישול במים גורם לכמה דברים שונים, יש פירות המתרככים על ידי הבישול (כתפוח אדמה), ואילו הביצה תתקשה מחמת הבישול, ויש עוד צורת בישול - בישול המים עצמם, שאינם משתנים ממה שהיו בתחילה, רק על ידי הרתיחה הם משתנים למעליותא

ב) 'כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים' - 'בשביל לגדל אתכם'. וכבר מצינו נוראות מצינו ב'ספורנו' (לעיל ח טו) על הפסוק 'ולמען נסותך להיטיבך באחריתך' - להיטיבך, יותר ממלאכי השרת כראוי למנוסה לפניו, והיינו שהעומד בנסיון מתעלה יותר ממלאכי השרת.²

ולא זו בלבד שעל ידי העמידה בנסיון הרי הוא מתגדל ומתעלה, אלא עיקר שברו של האדם הוא על העמידה בנסיונות דייקא³, וכדאיתא במדרש (במ"ר טו יב), אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה עד שבוחר ובודק אותו תחילה, וביון שהוא עומד בנסיונו הוא מעלה

שאפשר להכין מהם משקה חם וערב לשתייה. לזה נדמים הנסיונות, למים הזידונים שהאדם מתבשל בהם, אך התוצאה תלויה בנפש האדם עצמו, יש כאלו שהסבל והצער גורמים להם לבוא לידי חולשה והתרככות, ונעשים כתפוח אדמה העומד לריסוק, ולאידך גיסא יש את הגיבורים בעם שמתחזקים ועומדים ביד חזקה נגד היצה"ר, והם דומים לביצה שמתקשה על ידי בישולו, אך המעלה הנעלה ביותר היא כאשר האיש מהפך את עצם הנסיון לעבודת השי"ת, ועושה מן הנסיון 'נס', והוא כנוטל את עיקר המים ועושה מהם משקה הראוי לשתייה, ומן המר והעז יצא מתוק, שעצם הקושי נותן בו טעם לשבח ועולה ומתעלה להמשיך בדרך המלך.

יב. הגה"ק 'החפץ חיים' זי"ע נשא את משלו, למלך שהיה לו גדוד אנשי חיל נאמנים ומסורים, והיו לבושים בגדי כבוד (מדים) מפוארים כראוי להם ולמעמדם, יום אחד החליט המלך לפאר עוד יותר את בגדיהם ולעטרם במצנפות פרווה של דובים לבנים, פרווה נאה ויקרה, ונדירה עד מאוד, כי הדוב הלבן שוכן בקרחוני העד בירכתי צפון, וקשה לצוד אותו בהיותו מזה רעב ושוחר לטרף, לצורך כך בחר המלך את הגבורים והאמיצים בגדודו, ושלחם לצוד דובים לבנים ולהביא את פרוותם, המה יצאו לדרך, ובהגיעם לירכתי צפון הוצרכו לפשוט את מדיהם ההדורים ולעטות לבוש מסורבל של צמר ופרווה, להגן עליהם מפני הקור הנורא מסופות השלגים ורוח המקפיאה, אחר גמרם את השליחות במסירות נפש, שבו עם הפרווה המבוקשת, וזכו להעלאה בשכרם ובדרגתם ולמדים מפוארים עוד יותר. ועתה, כל מי שהיה רואה באותה שעה את חיילי הגדוד שומרי הארמון במדיהם ההדורים, ואת ה'משלחת' בבגדיהם העבים והגסים, עלול היה לשפוט שאלו חביבי המלך ואלו נדחו מלפניו ואין המלך חפץ ביקרם, אך המבין דבר לאשורו יודע שההפך הנכון, בני המשלחת נבחרים וחביבים שבעתיים, אלא שלצורך משימתם הם חייבים לעטות בגדים גסים כאלו, אמנם מיד בשובם יפשוט אותם, ויזכו לקרבה והארת פנים נפלאה, ותשלום גמול כהוגן. והנמשל מובן, כי זה ההבדל בין המלאכים לבני האדם, אלו ואלו משרתי עליון, אבל המלאכים המשרתים במרום יכולים להיות רוחניים וזכים כרוממותם, ואילו האדם שנשלח למשימתו לעולם השפל חייב לעטות בגדים גסים, עור ובשר גידים ועצמות, לשכן את נשמתו הנאצלת בגוף עכור למען משימתו, אך אין זה גורע מחשיבותו, אדרבה, כשישוב עטור נצחון ושבע מצוות יפשוט בגדי החומר וילבש שוב מחלצות, וישב בגן העדן לפניו ממלאכי השרת, ויהנה מזיו השכינה וקרבת אלוקים לנצח נצחים (הובא במשלי הח"ח טז).

יג. הבט נא וראה מה שכתב הגר"א מוילנא זי"ע (אדרת אליהו) על הפסוק (בראשית ב ז) 'וייצר ה' אלוקים אדם מן האדמה', ודרשו חז"ל (ברכות סא). הטעם שנאמר 'וייצר' בשני יודי"ן, שרומז ליצר טוב וליצר הרע, וכתב הגר"א, כי זאת נרמז גם בדברי חז"ל (סוף עקצין) 'אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלוש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח כא) להנחיל לאוהבי יש ואוצרותיהם אמלא', והנה 'יש' ר"ת ימין שמאל, ורומז ליצר הטוב שנמצא בימינו של אדם וליצר הרע בשמאלו, ועשרה עולמות זוכה האדם על שעשה מעשים טובים כעצת יצרו הטוב, ואילו לשלוש מאות עולמות זוכה על שהתגבר על יצרו הרע. מעתה אל יתאונן האדם על יצרו הרע המתגבר עליו חדשים לבקרים, כי רק 'בזכותו' ינחל שלוש מאות עולמות, פי שלושים ממה שמקבל על מה ששמע ליצרו הטוב...

על כן יאמרו המושלים, מעשה בבני משפחה אחת שהגיע לביתם מכתב מ'חברת החשמל' (Electric company) בו נכתב שעליהם לשלם סך אלף וחמש מאות שקלים בעבור השימוש בחשמל בחודש האחרון, ויחשכו עיני בעל הבית וכמעט שלא התמוטט על אתר... ומה עוד שלא ידע מהיכן ישלם סכום עתק שכזה... קרא האיש ל'כנס חירום' לכל בני ביתו וסיפר להם את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף... והודיע נחרצות כי 'חוב קדוש' הוא מני היום ואילך להצטמצם בשימוש בכח החשמל, וכתשובת המשקל הרי אנו מקבלים על עצמנו להגיע לסכום של חמישה שקלים בלבד להוצאות החשמל מדי חודש בחדשו... בראש ובראשונה, מעתה אין משתמשים במזגנים (air conditioners), וכי תאמרו כיצד נחיה בלי מזגן, הרי אבותינו ספרו לנו שבימיהם לפני כחמישים שנה בלבד לא היה מזגן מצוי בכל בית ובית, וב"ה שהם חיו והאריכו ימים... אם כן נלך בדרכי אבות ולא נשתמש במזגן, ואכן כעבור

אותו לשררה וכו', וכן אתה מוצא באברהם אבינו, נסחו הקב"ה עשר נסיונות ועמד בהן ואח"כ ברכו וכו'.

מעתה אל ירע בעיני האדם מה לו ול'צרה' הזאת, ולא יקשה על ליבו מפני מה הביא עליו הקב"ה נסיונות קשים ומרים כאלו, אלא ירע שמחשבות אלו מצד היצר הרע יסודם, כי אדרבה, כל נסיון הוא מתנה"י מאבינו אב הרחמן"י החפץ לרוממו ולגדלו ולהשפיע עליו ברכות לרוב, על כן העמיד אותו בנסיון כדי שעל ידו יזכה לכל הטובות שבעולם, ועלינו להתבונן בכל עת שבא נסיון לדינו כי עתה הוא ההודמנות לקפוץ בסולם ולקבל את כל הטוב והחסד"י.

חודש ימים שוב הגיע 'מכתב', והפעם נכתב בו שדמי השימוש הינו רק כמה מאות שקלים בלבד... אך עדיין לא נחה דעתו, הרי התחייב להגיע לחמישה שקלים ותו לא... קרא שוב לכל המשפחה לאסיפה שנייה, והודיע כי אין מנוס אלא להפסיק מלהשתמש במקרר (refrigerator), ונשוב לחיות כמו הדורות הקודמים לפני כשמונים שנה שאף הם 'חיו' בלי מקרר והצליחו להסתדר... לאחר חודש הגיע שוב אגרת בשלישית והפעם דרישה לשלם מאה שקלים בלבד, אלא שהוא רצה לעמוד בקבלה ה'טובה' שקיבל על עצמו... וגזר גזירה שלישית, ששוב אין להעלות את האור בכל רחבי הבית, דיינו במנורה קטנה אדומה המאירה באור קלוש - שעל ידה נראה את צעדינו 'ולא נכשל בעץ ואבן', ואין צורך באור אחר... החלו הילדים לצעוק שלא יוכלו להכין את 'שיעורי הבית'... אמר להם, השכימו בבוקר ותוכלו להנות מאור החמה (שהיא בחיים...) החל מהזריחה ועד השקיעה, ותנצלו את אור החמה לכל צרכיכם... והנה בתום חודש ימים הגיע הודעה שעליו לשלם סך חמש עשרה אלפי שקלים, כמעט שלא פרוחה נשמתו מקרבו... והתקשר לזעוק חמס על הגזל לאור (חושך...) היום, היתכן כדבר הזה, בביתנו אין שום שימוש בכלי הנצרך לכח החשמל, לא מזגן ולא מקרר, ואף לא מנורה כי אם בקושי מנורה קטנה, חייהם אינם חיים, ואתם דורשים ממני סכום עצום שלא נשמע כמוהו, מה זה ועל מה זה... אמרו לו, ש'אין לדיין אלא מה שענינו רואות', וכך רשום אצלם, אך ישלחו שליח לבדוק האם באמת צדקו טענותיו, או שמא משקר עליהם, אדהכי והכי עבר עוד חודש ימים, וכבר הצטבר החוב לשלושים אלף... וסוף סוף הגיע ה'מבקר' וראה שאכן בכל הבית שוררת מכת חושך, ורק מנורה קטנה דולקת - היא המנורה המעידה על הפעלת ה'בולר' (בולער).... אז נוכחו לדעת עד כמה הוא 'עם הארץ', והסבירו לו, אכן נראה לך כי רק מנורה קטנה דולקת כאן, אבל היא מדלקת את דוד המים הנמצא במרומי הבית, ומבשלת מים בכל עת יומם ולילה... ומבזבזת כח עצום של חשמל.

לענייננו יאמר, נראה לך מעשה עבודתך כקטן אין בו כלום, דע כי היא מבעירה אש גדולה במרומים, כי ה'תשלום' הגדול אינו על הדלקת האור הרגיל, כשהינך עושה מצוות ומעשים טובים בנחת, אלא דייקא על המנורה הקטנה, כשהכל בוער בקרבך, ו'הבולר' הולך ומתפוצץ... והוא בכח גדול חושק שפתיו מלדבר מה שאסור... או כשבקושי גדול עוצם עיניו מראות ברע וכו"ב - על כזה דייקא יקבל שכרו משלם, ויפתח לו ה' את אוצרו הטוב מן השמים... יד. סיפר הגאון רבי משה ברנשטיין זצ"ל חתנו של הגה"ק רבי ברוך בער לייבאוויטש זי"ע, שכאשר נסע חותנו הגדול לארה"ב להתרים נדיבי עם עבור ישיבתו הרמה בעיר קאמעניץ ושהה שם תקופה ממושכת ניצלו זאת מקורביו ואנשי ביתו והקימו עבורו בית דירה חדש גדול ונאה, והנה אותו בית עמד מול דירתו של גלח (כומר) ומעל הגג התנוסס 'שתי וערב' גדול, אלא שאיש לא שם ליבו לכך.

כעבור כמה שנים קרא רבי ברוך בער לחתנו הנ"ל וסיפר לו בשמחה, היום נזדמן לי לקרוא אודות קורות ותולדות הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע וראיתי מעשה אשר הציל את חיי כפשוטו... וגולל לו אשר על ליבו, באמרו, מיום שנכנסתי לבית החדש לא היה קץ לסבלי, כל ימי התרחקתי מעבודה זרה והנה שתי וערב כנגד עיני... ובעל כרחי לא הייתי יכול לעשות כלום כדי שלא לפגוע באותם דורשי טובתי שסידרו עבורי דירה זו, והרגשתי שהצער העמוק הממלא את ליבי מקצר את ימי... היום הזה ראיתי כתוב מעשה, שפעם נסע הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע לדרך רחוקה בימות השלגים ונתלווה אליו תלמידו הרה"ק החתם סופר זי"ע, והנה באמצע הדרך באישון לילה מת אחד הסוסים והלך 'בעל העגלה' להביא סוס אחר ולא עלה בידו אלא להביא חמור, ורתם את החמור לעגלה ורצה להמשיך בנסיעתו, בו ברגע הבחין הגה"ק רבי נתן אדלר במתרחש וקפץ מהעגלה והחל לרקוד ברוב דיצה וצהלה, ולא ידע החת"ס לשמחה מה זו עושה... ובפרט שהכפור שלט בכיפה... אמר לו רבי נתן, הנה זו פעם ראשונה בחיי שנזמן לידי לקיים מצוות 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו', וכי מילתא זוטרתא היא... מן הדין שאתמלא בשמחה גדולה ומופלגת על המצוה הנדירה שזכיתי בה...

המשיך רבי ברוך בער ואמר, אחרי רואי מעשה זה חשבתי לעצמי, הנה פירשו חז"ל (ברכות יב:) הא דכתיב (במדבר טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם' - זו מינות, ואחר שאינה ה' לידי לקיים מצוה זו בכל רגע ורגע כשאותו שיקוף מול עיניי ממש - כמה עלי להיות בשמחה רבה על שאני זוכה לעשות רצוני ית'...

אף אנו נוסיף לומר, כי הנה עוד איתא שם בהמשך הסוגיא לפרש מה שנאמר 'אחרי עיניכם' - זו הרהור עבירה, אמור מעתה, רבים המהלכים מלאים דאגות אודות ה'נסיונות' הרבים המצויים ברחוב העיר, אדרבה ישישו וישמחו כאשר הם נפגשים עם 'שפע' של נסיונות, וכמה תגל נפשם על כך. פשיטא ואין צריך לומר שמחובת האדם להתפלל על נפשו 'אל תביאני לידי נסיון', אך אם כבר בא נסיון לידו ימלא לבו שמחה, צהלה ורינה לזכר מלכותו...

טו. וכמו שדקדקו בעלי המוסר בלשון הכתוב (תהילים יא ה) 'ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו', ולכאורה אינו דומה משקל רישא דקרא לסופו, שאין זה דבר והיפוכו, אלא היה לו לומר, צדיק יבחן ורשע לא יבחן, או לאמור ה' צדיק אוהב ורשע שנאה נפשו. אלא כי אכן היינו הך, מאהבתו שאוהב את הצדיק הוא בוחנו ומנסהו בכל מיני נסיונות - ועל ידן הוא מתעלה במדרגה על מדרגתו, ואילו את הרשע מחמת ששנאה נפשו אינו מנסהו ואינו מעלהו במדרגה ומניחו שילך לדרכו, וירעה עד ש...

טז. שמעתי ממגיד מישרים פמ"מ חיכו ממתקים וכולו מחמדים הגאון רבי אברהם יודלביץ שליט"א, בימי ילדותינו נהגנו לשחק ב'מדרגות נעות' (מדרגות הנוסעות מאליהם בכח העלעקטרי"ק) שהיו בבנין משרדים גדול [עדיין לא היו אז גינות משחקים כהיום הזה], וכך היה סדר המשחק - יש להלך כנגד כיוון הילוך המדרגות, לעלות דייקא במדרגות היורדות למטה (וכן להיפוך), וההליכה צריכה להיות דייקא במהירות ולא יתנהל לאטו. כי זוהי 'חכמת' המשחק, שהרי המדרגות מוליכות את העומד עליהם מטה מטה בכח העלעקטרי"ק ללא הפסק... והרוצה לעלות חייב לעלות ולעלות ללא הפסק ובמהירות, כי גם אם יעלה אבל אם רק יעשה זאת לאיטו הרי הוא מן הנופלים, וק"ו שאסור לו לעמוד על מקומו, כי אז ימצא את עצמו עד מהרה מתקדם כלפי מטה ונופל, ואף מסוכן להחבל...

מן הבאר

כלל הדברים הוא כאותו לשון נורא שכתב הרמ"ק בספרו הק' 'אור יקר' על הזוה"ק (פר' תרומה) 'אם יעבוד האדם שנים אלף - העיקר הוא עת הנסיון'. עמדו והתבוננו, שלא כתב הרמ"ק אם יחיה האדם שנים אלף, אלא אם יעבוד האדם שנים אלף, כלומר, איש צדיק תמים העוסק בתורה מהבוקר ועד הלילה ועושה רק את רצון השי"ת, והוא זקן ושבע ימים בן אלף שנים, אם לא היה לו נסיונות הרי הוא פחות במעלה ממי שיש לו נסיון ועומד בהם...

העיד בפני איש צדיק נאמן, כי בהיותו בגולה בבית החולים לצרכי רפואה פגש בחייל, ושאל אותו, האם אמת נכון הדבר כי חלק מהאימונים ולימוד דרכי המלחמה הוא לעבור בשדה קוצים ולצאת ממנו... ענה לו האיש, אכן, ובאותו רגע הגביה האיש את בתי ידיו (שרוולים) והראה כי ידו שרוטה בשריטות לכל אורך ורוחב היד, וכה אמר לו, חייל שאינו מלא בשריטות הרי זה סימן שאינו 'נלחם', כי אי אפשר להלחם מבלי להשרט כהוגן...

ולמדתי לימוד נפלא, הידעת מיהו אינו 'נופל' - מי שאינו נלחם ואינו עובד כלל את ה', כי העובד חייב ליפול, וכמובן גם לקום, אי אפשר למלחמה מבלי להשרט ולהחבל... מעתה בל יזעף לבו של האדם על הנפילות וכיו"ב, כי רק המה מעידים על עבודתו ועל עמידתו בקשרי המלחמה.

ונלמד מכאן משל נפלא לעבודת האדם (בכלל, ובפרט לעבודת חודש אלול וימי הרחמים והסליחות), למען דעת כי היצר מושך את האדם ללא הפסק כלפי מטה, מוליכו שולל אחר הבלי העולם הזה, אחר תאוות, הרגלים וניסיונות, ובאם האדם רק אינו מתאמץ לעלות הרי הוא כבר במצב של ירידה, וממילא, העבודה היא ללכת נגד הצד שהיצר מטהו אליה, להתרומם, להתחזק ולהתעלות, כי העומד במקומו אינו נשאר באמת באותו מקום, שהרי המדרגות הנעות ממשיכות לרדת, ואם הוא אינו מתקדם כלפי מעלה, נמצא שהוא למעשה הולך לאחוריו, זה הכלל, אין האדם עומד, אלא הוא או עולה או יורד.

על כן בעמוד האדם על 'פתחה של אלול', לא ירגיש שברון לב, מתוך מחשבה מה השתנה אצלי במשך כל השנה האחרונה, הרי אני עומד באותו מקום כמו לפני שנה, שוב הגיע אלול, ועדיין אני מתנסה באותם נסיונות,

מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות הוא חלק מחלקי הברכה, ונמצא המתנהג בה (בנדיבות הלב) שהוא בתוכה (בתוך הברכה). וכבר אמרו חז"ל (תנחומא יח, תענית ט). על הפסוק שבפרשת (יד כב) 'עשר תעשר' - עשר בשביל שתתעשר יט.

בספר 'החיים' (לאחי המהר"ל, 'פרנסה וכלכלה' פ"ה) ביאר דבר נחמד בטעם שמצינו בלשון חז"ל 'שה'ממון' נקרא בשם 'דמים', שכשם שהדם הוא הנפש כך הממון הוא חיותו של אדם 'ומעמידו על רגליו', אך כשם

כי בך יברך ה' - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה בפרשתן (טו י), 'נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוקיך' בכל מעשך ובכל משלח ידך יי, כתב ה'חינוך' (תפ) וז"ל. 'ובל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה, ידע בבירור כי המפזר ממנו לצריכים - נוסף עוד (היינו שלא זו בלבד שלא יחסר ממנו מהצדקה, אלא אף יתרבה) כי ה' ידן את האדם לפי מעשיו ויעניקו מברכתו כפי התקרבו אליה (היינו כפי אשר יתקרב האדם אל הברכה המצויה ביד ה')', ומידת הכילות (הקמצנות) היא

כמה פעמים כבר ניסיתי, כמה פעמים קיבלתי על עצמי להתחזק, ושוב נפלתי, אולי אין טעם לנסות פעם נוספת. וילמד מאותם ה'מדרגות הנעות' - אם הצלחת להישאר באותו מקום שבו היית לפני שנה - הרי לך שעלית עליות גדולות ונפלאות, שהרי, היצר הרע משך אותך במשך כל השנה למטה, הוא ניסה להוריד אותך עוד ועוד, למשוך אותך לשאול תחתיות, ולהרחיק אותך מהמקום שבו היית, ועצם היותך עומד באותו מקום כמלפני שנה זה עצמו מעיד על כך שנלחמת ושהתאמצת, זה הכלל, אל יתבונן רק על המקום שאליו הגיע, אלא יסתכל גם על המקום שממנו הצליח שלא ליפול עוד.

כי בעולם של מדרגות נעות שיורדות ללא הפסקה, עצם העמידה במקום היא כבר הצלחה גדולה, ואם הצלחת אפילו להתקדם מעט - הרי שעלית הרבה יותר ממה שנדמה לך.

ככל שהאדם יעשה את שלו, ויתאמץ ללכת נגד הכיוון, בוודאי יעזור לו הקב"ה, יסייע בידו מלמעלה, ויקדש אותו בקדושה ובטהרה, עד שיוכל באמת לעלות ולעלות, להתרומם ולהתעלות למעלה למעלה.

יז. צא ולמד מתן שכרם ומעלתם של גומלי חסדים ממה שנאמר (משלי לא כא) 'לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שָׁנִים', ופירש רש"י, 'לא תירא לביתה משלג' - שדנין בו הרשעים מאש לשלג, כי כל ביתה לבוש שנים - 'מלובשים בכפל', ור"ל משום שמקיים מצוות שנכפל בהם הלשון, ונדרש הכתוב מלשון שָׁנִים, ומפרש רש"י אלו הן המצוות שיש בהם כפל לשון, 'נתון נתן (טו י), פתוח תפתח (שם ח), העניק תעניק (שם יד), כל אלו מצילין אותן משלג גיהנם', והרי שגדול מצוות עשיית החסד בין איש לרעהו להצילו מדינה של גהנום.

יח. ה'מגיד מדובנא' זי"ע (אהל יעקב ראה, ד"ה כי בגלל) המשיל את הדבר לאדם שאיבד שטר של מאה זהובים, ובדרך חיפושו מצא מאתים זהובים אחרים, שעדיין יש לו מקום לחשוב, אם לא הייתי מאבד את המאה הראשונים היו לי עתה ג' מאות זהובים, אך ההולך בשדהו ושק של זרעים בידו ונקרע השק ונפלו ממנו זרעים, ולאחר זמן עבר האיש בשדהו ונשתומם לראות שצמחו בשדהו ירקות לרוב, וכי יחשוב אפילו לרגע אחד, אילו לא היה נקרע שקי היה לי כעת לבד משדה מלאה בזרעים גם שק 'גרעיני זרע', והרי אך 'שטות' היא לחשוב כן, שהרי כל הצמיחה באה לו רק ע"י שהשק נקרע ונפלו ממנו גרעיני הזרע. כיו"ב, בכדי לזכות לשפע וישועות מן השמים על האדם לזרוע את גרעיני הצדקה, וזה פירוש הכתוב 'ולא ירע לבבך בתתך לו' - אל תחשוב שממונך מתחסר ע"י הצדקה, אלא אדרבה 'בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוקיך' כי הצדקה היא אשר הצמיחה את כל הברכה והשפע.

יש שרמזו ענין זה בנוסח התפילה סוף ברכת יוצר 'זורע צדקות - מצמיח ישועות', שהצדקה היא זריעה המצמחת ישועות.

יט. עוד נאמר על מצוות מעשר 'בחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים' (מלאכי ג י), וביאר המגיד מדובנא (כתבי המגיד מדובנא ח"ב על מלאכי) בדרך משל, לסוחר שהגיע ממדינת הים וברשותו ספינה מלאה בבדים משובחים מעשי אורג, השמועה פשטה במהרה ברחבי העיר כי ניתן כעת להשיג בדים יקרים במחיר זול, ואכן, תוך זמן קצר עמדו לפניו כל סוחרי העיר. הסוחר הודיע לכל שאורכה של כל חתיכת בד היא שישים אמה, וכל אחד מהם רצה שהמוכר ימדוד לעיניו את כל הגלילים שהוא קונה מאתו, מה עשה הסוחר שאצה לו הדרך אמר להם אין עתותי בידי, אבקשכם, קחו את הגליל הנראה כדק ביותר, ונמדוד אותו לעיניכם, ומכיוון שתראו כי אורכו שישים אמה תדרשו ק"ו לשאר הגלילים העבים יותר שבוודאי יש בהם שישים אמה...

באר הפרשה - פרשת ראה

שלפעמים צריך להקזיז מהדם בכדי שלא יפסד ולצורך ידי צדקה כדי שלא יקבל הממון הפסד, ועי"ז מתקיימים בריאות הגוף, כך צריך גם לנכות מעותיו ולמעטם על אצלו ה'דמים' שהם המעות².

והנמשל, כי הנה הקב"ה חמל עלינו ונתן לנו את תורתו עם תרי"ג מצוותיה. ותכלית כולם להיטיב עמנו ולהשפיע עלינו שפע רב - מצווה מצווה ועניינה המיוחד לה והם הם מקור הברכה. עתה בא אדם הקרוץ מחומר, ואומר לראיה והוכחה אני צריך, מניין אדע שהמצוות מקור הברכה הם - ולא אפסיד בעבור שמירתם (כגון הממהר לעבודתו ונראה לו שבקיצור תפילתו יצא מן המניין מוקדם יותר וירויח יותר ממון, וכיו"ב בשאר מצוות), ואכן, חסד עשה עמנו הבורא, אחרי שקשה לנסות תרי"ג מצוות, לזה אמר, קחו נא מצווה אחת הנראית כמי שקרובה להפסד יותר משאר המצוות, שהרי הנותן מעשר מפחית מממונו שהרוויח, 'ובחנוני נא בזאת' עשר בשביל שתתעשר, וממנה תקיש לכל המצוות שרווח גדול טמון לנו בהם, ואין השומע לי ומפסיד.

כ. הגאון רבי שמעון הכהן שקאפ זי"ע (בהקדמה לספרו שערי יושר) מבאר את מאמר חז"ל (תענית ט.) 'עשר בשביל שתתעשר', מדוע העשירות אינה תלויה במעשי האדם, אלא רק בנתינת מעשר, עד שאפשר שתלמיד חכם וצדיק פלוני לא יהא נשפע בעשירות ממעל מאחר שאינו נותן מעשר, ולאידך גיסא ימצא עם הארץ שיתעשר עושר רב בזכות מצוות מעשר.

וביאור הדבר, שכמו הממונה מטעם השלטון על אוצר קטן, אם ישמור תפקידו כראוי יתמנה לאחר זמן לשמור על אוצר גדול יותר, וכך יעלה ממדרגה למדרגה אף אם אינו ידוע כמצליח גדול בשאר תפקידים, וכל זה מכיוון שבענייני האוצר הרי הוא ממלא שליחותו ותפקידו כראוי. כן הוא בענין עשירות הממון, הכל תלוי אך ורק אם משתמש כראוי בממונו, אם 'מעשר' את ממונו הרי הוא מראה בזה שהוא יודע כיצד משתמשים עם ממון, לכן יקבל שכרו משלם בעשירות ורווחה, ומכלל הן אתה שומע לאו.

כתב בספר 'מקור ברוך' להגה"ק רבי ברוך פאייתוסי זי"ע (יו"ל בשנת תק"נ, פר' נח ד"ה וכת הקדמונים), שהנה יכול להיות משפך נאה ומפואר (כלי שיש לו פה רחב מלמעלה וצר מלמטה וכשרוצים לשפוך משקה מכלי אל כלי מעבירים אותו על ידי המשפך) עשוי זהב טהור, אך כל עוד שפתחו התחתון סתום אי אפשר להשתמש בו ולשפוך דרכו את המשקין, ולאידך גיסא אפילו אם המשפך עשוי ממתכת פשוטה, אם פתחו פתוח אפשר להשתמש בו כראוי לו, כמו כן, אין נפקא מינה מה הם מעשי האדם בשאר ענייני עבודתו, כל עוד שפתחו פתוח והוא מעניק לאחרים משלו הן ברוחניות והן בגשמיות, הרי שופכין לו כל ברכאן דלעילא, אך באם פתחו סתום, אף אם הוא 'מקשה זהב טהור', אינו מקבל את השפע הרב הנשפע עליו מלמעלה.

מן הבאר

בשנות המלחמה ברח הגרי"ז הלוי סאלאוויציק זי"ע מבריסק לווינא, ובשהותו שם נסתלק לבית עולמו הגאון רבי חיים עוזר זי"ע בעל ה'אחיעזר', ורצו כל בני הבית לצאת להשתתף במסע הלוויה, אלא שאחת הבנות היתה אז חולה המוטלת במיטה ונצרכה ל'שמירה', ברם מי הוא שיסכים לוותר מלהשתתף ב'אשכבתא דרבי'... וסיפר להם הגרי"ז מעשה נורא שהיה אצל זקנו בעל ה'בית הלוי', שפעם אחת בלכתו לבית הכנסת בערב יום הכיפורים שמע 'קולות וברקים' בוקעים מבית אחד, נכנס לשם לראות מה אירע, ונתברר לו כי אחד הילדים חולה וזקוק שיסעדרו אותו, אלא שזה אומר אני הולך לבית הכנסת וזו אומרת אני הולכת... כי אף אחד לא הסכים לוותר על 'כל נדרי'... אמר להם ה'בית הלוי', דעו לכם, כי מי שישאר בבית לעזור לחולה יתברך ב'שנה טובה' יותר ממי שילך לבית הכנסת לעמוד שם בתפילה לפעול לעצמו שנה טובה...

ומעתה יתבאר היטב עניין ה'מעשר', וכמו שכתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (יום תשעה עשר), שבדק ושאל בעלי אומנויות, אודות כלי הנקרא 'משפך' וכולם כאחד אמרו לו, שבכדי שיפעל המשפך את פעולתו, צריך להיות גודל נקב פתח הצר מלמטה לכל הפחות 'עשירית' מהפתח הרחב למעלה, כי בפחות מעשירית חוזר כל המשקה להיות נשפך מהפתח העליון, וכמו כן הוא בשפך העושר והשפע ממרום, אם פותח האדם כאן למטה פתח של עשירית מהשפע הניתן לו מלעילא, אזי כל השפע יורד דרכו ונהיה עתיר נכסין, אך באם הוא סותם או אפילו רק מיצר את פתחו עד פחות מעשירית אזי כל השפע הנגזר עליו נאבד.

שדרשו (שבת קנא:) על הפסוק (בפרשת יג יח) 'ונתן לך רחמים - ועי'ז ורחמך', עכ"ל. בזה מתבאר כפל הלשון 'וחנותי את אשר אחון', שהקב"ה חונן לאדם ונותן לו שירחם על אחרים כדי שיוכל אח"כ הקב"ה לחון אותו.

חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול

בשבת זו מברכין מקהלות בני ישראל את חודש אלול הבעל"ט כ"א, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר על דברי הפסוק שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו (בראשית לא כט) 'יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ואלוקי אביכם אמש אמר אלי לאמר, השמר לך מדבר עם יעקב משוב ועד רע', כי הנה ארמי אויב אבי הוא 'המקטרג' הרוצה לאבד ולהזיק לעם בני ישראל, וזה אשר אמר הכתוב יש לאל ידי לעשות עמכם רע בכוחי להרע לכם על ידי קטרוגים נוראים, אך מה אעשה ואלוקי אביכם אמ"ש - ר"ת ש'בת מ'ברכין א'לול, אמר אלי, היות ובני כה מתעוררים לתשובה ולתיקון דרכיהם בשבת זי"ב בשמעם כי הנה מתקרבים ובאים ימי

ובזה פירש בלישנא דקרא (ויקרא יט ט) 'לא תכלה פאת שדך' - כי אם אינו מניח את המתנות עניים שהם לקט שכחה ופאה הרי הוא מכלה ומאבד את כל שדהו. והוסיף לרמוז זאת בלשון הגמ' (קידושין מז.) 'מלווה להוצאה ניתנה', כי הממון שביד האדם אינו שלו אלא הקב"ה נתן לו רק כמו 'הלואה', והתכלית היא 'להוצאה ניתנה' - שיוציאם לענייני צדקה. וכתב עוד וז"ל, ובמו שיש ללמוד לבניו אחריו את דרך האמונה, כך ילמדם דרך הצדקה, כענין שנאמר באברהם 'למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה' (בראשית יח יט).

ויזכה לפתיחת שערי ברכה ורווחה לא רק כנגד מעשיו, אלא הרבה יותר יוסיפו לו מן השמים ב'מתנת חיים'. וכמו שכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (שמות לג יט, ד"ה וחנותי) וז"ל, שהבורא יתברך נותן לו מדת חנינה ורחמנות - שיתנהג האדם עצמו במדת רחמים וחסד, ועי"ז נותן לו מאוצר מתנת חנם (שהוא אוצר גדול), וכמו

כתב בספר 'כתר ראש' (ריש הל' צדקה ומעשר, קכג) שהגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע אמר בשם רבו הגר"א זי"ע, וז"ל, כל השומר 'מעשר' מובטח בכך שלא יבוא לידי היזק כלל. והשומר חומש מובטח שיתעשר. ויושרש בזה מידת הבטחון, והלוואי כל ישראל היו שומרים 'מעשר' - היה מתקיים הפסוק (בפרשת טו ד) 'אפס כי לא יהיה בך אביון'. ומוסיף להביא (באות קכד), פ"א היה לרבינו ספק בדמי מעשר, והקיל עצמו בזה הפעם, תיכף אח"ז נטבע לו דלי בבאר, והורידו כלי גרזן עם ווים להוציאו, ונפל גם הגרזן לבאר, ועשה חשבון שהדלי והגרזן עלו ממש כמו (הסכום של) כסף מעשר שלא נתן מצד שנסתפק לו. והפריש תיכף המעשר ואח"כ עלה הגרזן והדלי (מן הבאר).

כא. ידועים דבריו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע (במכתב לבנו, הובא בבית אהרן קמ"ט:), שהיות ואין מברכים את חודש תשרי בשבת שלפני תחילת החודש, על כן יש לכוון בברכת החודש של חודש אלול גם על חודש תשרי. ולפי זה חיל ורעדה יאחזון בכל לב, ביודעם כי הנה עתה מברכין כבר גם על ראש חודש תשרי - ראש השנה שהוא המשפיע לכל השנה הבאה, ונמצא שבברכת חודש זו נכלל כל שנת תשפ"ז וכל אשר יתרחש בה. ומספרים על אדמור"י בית בעלזא שהיו תדיר משבחים את מנהג בני אונגארין שהיו מנגנים את הניגון של הימים נוראים בעת ברכת חודש אלול, והיו מזמרים ברטט את ה'ראש חודש אלול יהיה ביום ה... ולמחרתו ביום ה... הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה', להזכיר לעם שהנה ימים המבורכים באים.

ואולי אפשר להסביר את השבח שיש בזה, עפ"י מה שעניינו הרואות שאף אם האדם עוצר את רכבו באופן הרגיל אמצע נסיעתו, מ"מ הגלגלים ממשיכים עדיין להסתובב וליסע, אך באם עוצר את רכבו בבלימה חזקה, נעצר כל הרכב לגמרי ואינו ממשיך ליסע כלל. כיו"ב בהגיע חודש אלול אם האדם נעצר רק מעט עדיין הוא ממשיך בהרגליו הקודמים, משא"כ בעת שנוסח הימים הנוראים נשמע כבר באזניו, וחיל ורעדה יאחזון, בזה נעצר האדם לגמרי, ואינו ממשיך בכל מעשיו שעשה עד השתא.

ונזכיר כאן מנהג טוב שנהגו רבים וטובים, אשר בכל אחד מחמש שבתות אלו, משבת מברכים ועד השבת האחרונה של השנה, אומרים 'ספר' אחד שבתהילים, וכגון בשבת מברכים קוראים את ספר ראשון, וכן על זה הדרך, ובכך מצטרף הכל לאמירת כל התהילים.

כב. ידועים דברי הגה"ק רבי ישראל סלנט'ר זצ"ל (אור ישראל אגרת יד) מלפנים כאשר ידעתי - כל איש אחזו פלצות, מקול הקורא קדוש אלול. וכן מסופר על החפץ חיים זי"ע (תולדות החפץ חיים עמוד קח) 'סח לנו רב גדול אחד

באר הפרשה - פרשת ראה

הרחמים והסליחות - וימי הדין^ג, אי לכך מעתה השמר להזיק לעם בני (הרה"ק המקור ברוך זי"ע היה אומר זאת לך מדבר עם יעקב משוב ועד רע, ויותר אין בכוחי משם המהרי"ד).

פעם נזדמן לו להתפלל עם רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל בבית הכנסת בשבת מברכים ר"ח אלול וכשהתחיל החזן לומר המילים 'ר"ח אלול יהיה ביום ה' הזדעזע רבינו ונרתע כל גופו, ופרץ בבכי גדול עד שאימה וחרדה נפל על כל קהל המתפללים.

וכן שמעתי מפי אחד מגדולי הדור, שהיה נוכח בהלוויתו של הגה"צ רבי דוד בהר"ן זצ"ל במוצאי שבת מברכין אלול, והספידו הגה"צ רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ובתוך הספדו אמר שעדיין הנו זוכר כי בימים מקדם כה רעזו ופחדו בימים הללו עד שבעת שהיה החזן מכריז בשבת מברכין אלול 'ראש חודש אלול יהיה...' הגיעו בעזרת נשים עד כדי עילפון, והיו צועקים 'מים' 'מים'. ולדידן ייאמר, שלכל הפחות נחדל מלצעוק 'גלידה' (אייס קרים) ולרדוף אחר תענוגים ושאר הנאות.

מרגלא בפומיה של הרה"ק רמ"מ מלעלוב זי"ע לספר על הפחד והיראה אשר אפפו את זקנו הרה"ק רבי דוד'ל זי"ע, עד שמשרתות הבית היו נופלות זו על זו בבקשת סליחה ומחילה בעש"ק מברכין אלול, וכמנהג ישראל קדושים בערב יום הכיפורים...

כג. הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע רמז בפרשתו 'ראה' שהוא ראשי תיבות ר'אש א'לול ה'יום, כי קריאת זאת הפרשה תהיה תדיר בפתחה של חודש הרחמים והסליחות (בשבת מברכין אלול, או בר"ח אלול), והודיענו הכתוב בזו העת, ל' יום קודם ראש השנה, 'ראה' אנוכי נותן לפניכם היום - 'היום' זה ראש השנה (כמבואר בזוה"ק ח"ב לב): ובו 'ביום' הנני נותן ברכה וקללה, - כי בראש השנה נקבע כל המאורעות העתידיים להיות במשך כל השנה הבאה, על כן זכור מ'עתה' את היום הגדול הבעל"ט, וניתן לכם חודש זה כמתנה לקנות לעצמכם 'שנה טובה ומתוקה', התעוררו כבר מעכשיו לקראת יום הגדול של 'ראש השנה' הבא עלינו לטובה, ותזכו בדין לשנת גאולה וישועה.

מין הבאר

דבר נפלא אמר הגה"צ רבי גמליאל ראבינאוויטץ שליט"א, הנה סובבתי בין ה'שיבות' ומצאתי הרבה אלטע בחורים (בחורים הממתנים למצוא זיווגם), ואילו אלטע חתנים (חתנים זקנים) לא מצאתי, הרי הדבר פלאי ואומר דרשני, כי הרבה מהחתנים מכריזים בריש גלי שאין להם ממון ודמים ומקבצין מעות לאולם, שטריימל, מלבושים, דירה וכו', ומ"מ לא מצאנו מי שנשאר חתן לאורך ימים ושנים, כיצד אכן יארע הדבר שהכל נישאים עד שנה כשצרכיהם מסופקים בידם בעזהשי"ת, ואילו בחורים מבוגרים נמצאים בכל מקום.

ובע"כ צריך ליישב, כי החתן יודע שנקבע זמן לנישואין (יש כלה הממתנת) ומבין שאין שתי ברירות, רק לסדר את כל הנדרש עד הזמן שנקבע, ובע"כ מוצא 'מהלכים' להשיג הממון, מנתינות והלוואות ושאר אופנים. הכלל העולה, כשאדם מבין שהוא מחויב לסדר איזה דבר, הרי הוא כבר מוצא את הדרך להשיג את זה, וכן הוא בכל ענין, האדם החליט שאינו יכול לקום בבוקר... אינו יכול לשלוט על פיו, על עיניו, כי כיר בזה כמו החתן, גם החתן אינו יכול... אבל ההכרה שהדבר חייב לקרות מביאה אותו לידי כך שאכן הוא יכול, אף אנו, כאשר נכיר שחייבים לשנות את המצב, חייבים לקום מוקדם, חייבים לשמור על העיניים והפה, ממילא יכול נוכל לה. וכבר המצא תמצא הדרך להשיג את זה.

ולכן אומרים 'מזל אלול בתולה', זכור תזכור ואל תשכח כבר נקבע מועד ל'חופה'... וכבר אין מציאות לדחות, חייבים עתה לסדר את הכל לשוב בתשובה ולהתקרב בקרבה אמיתית אל הבורא יתב"ש הממתין ומייחל לשובנו אליו...

כעין זה הביא הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע (מועד לכל חי סי' יא אות ה) מה שכתב בספר 'סופי ענבים' לדרוש את הפסוק שבריש פרשתו 'ראה' אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו' וגו', כי הנה 'ראה' אנכי נתן' ר"ת ראש אלול הבט, אשר נגד כל ישראל נושא תשובה נכונה, והיינו כשיתחיל מבעוד מועד בער"ח אלול ולא ימתין עד יום הכיפורים. ובזה מבאר מה שפתח הכתוב בלשון יחיד 'ראה' וממשיך בלשון רבים - 'לפניכם', כי כבר אמרו חז"ל (יומא פו:): שאפילו יחיד ששב בתשובה מביא רפואה וברכה לכל העולם, ועל ידי שיקיים בעצמו

הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא ויבשר לנו בשורות טובות^{יד} ישועות ונחמות, ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ בב"א.

'ראה אנכי נותן', שישוב בתשובה כבר בחודש אלול יביא 'לפניכם' היום דא יומא דדינא הוא ר"ה, וכן ביום הכיפורים, שבאותו היום נכתבים ונחתמים, את הברכה אם ישוב ואת ה... ח"ו אם לאו... 'את הברכה אשר תשמעו', את ר"ת אלול תשרי, כי אם ישוב בהם יזכה לרוב ברכה, והבא לטהר מסייעים לו אשר יזכה לשמוע לדבר ה' ולהתקרב אליו (ועיי"ש בהמשך הדברים).

סיפר לי אברך שהוצרך להגיע ביום 'תשעה באב' לבית חולים בכדי לשהות בסמוך למיטת בנו שם, וניסה לעצור 'טרמפ' (היטש) אשר יובילנו לכל הפחות למקום הסמוך לביה"ח, אך לא עלה בידו... עד שעצר לו 'בעל חסד' והראה לו סימן שיעלה לרכבו, ובטרם הספיק האברך לשאול להיכן פניו מועדות הקדימו הנהג ושאלו איה מחוז חפצו, ואכן, הלה היטה את דרכו והוליכו עד פתח בית החולים. הודה לו האברך מקרב לב על נדיבותו הגדולה. ולפליאתו מדוע סטה מדרכו עבורו, הסביר הנהג, כי הנה כל אחד מכין עצמו לקראת התענית בריבוי אכילה ושתייה, אמנם, ידוע מה שאומרים הרופאים, כי אין שום תועלת באכילה גסה ושתייה יתר על המידה 'ברגע האחרון'... ואדרבה, נזק יש בדבר, אלא הדרך הנכונה היא שמבעוד מועד (במשך כמה ימים) יוסיף באכילה ושתייה וכך יהא מוכן כראוי לקראת ה'צום'... ומשהתבונן בזה התעורר בעצמו לחשוב, הנה בעוד כמה שבועות נעמוד כולנו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בחיל וברעדה באמירת 'כל נדרי' לקראת תחילת 'צום' יום הכיפורים ביום בו יחתם גזר דינם של כל באי עולם, הרי גם לזאת לא יתכן להכין עצמו ברגע האחרון... אלא צריך כבר כמה שבועות מקודם להתחיל 'למלא' את הנפש במעשים טובים, ובזה נזכה להכנס לימים הקדושים כשהנפש זכה יותר.

כד. ידוע שזמן בואו לראשונה של הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע אל הבעש"ט הק' זי"ע היה בפרשת ראה, כמו כן בפרשת ראה בא לראשונה אל המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, ואף עלייתו לארץ הקודש היתה בפרשת ראה, והיה אומר בכל עת כי בפרשת ראה הוא מצפה לבשורות טובות... כן נזכה כולנו כאחד לבשר ולהתבשר בשורות טובות ומשמחות, אכי"ר.

ישקו העדרים

והיית אך שמה (טז טו)

כה היה מעשה לפני כשלושים שנה, המגיד מישרים הגאון רבי ראובן קארלנשטיין זצ"ל (נלב"ע לפני כמה שנים) חלה בכליותיו והוכרחו להשתיל בגופו כליה חדשה, בליט ברירה נטל ר' ראובן את מקל הנדודים נסע בגפו לארה"ב ונתיישב בבארא פארק כשהוא רחוק מבני ביתו ושבעת צאצאיו (רחוק בגוף ובנפש, שהרי בימים ההם שיחת טלפון מארה"ב לארה"ק לא היתה דבר של מה בכך), כשהוא ממתין שיבוא תורו לקבל הכליה בבית החולים דשם, עברו כמה שבועות ו'חדשות' אין, אין כליה ולא זכר לכליה (סוג דמו של ר' ראובן היה נדיר, וא"א להשתיל כליה אלא מאדם שסוג דמו כדמו של גוף הנשתל בו), אחד העסקנים הנודעים המכיר בעניינים אלו נכנס בעובי הקורה והחל להשתדל בין בתי החולים למחר ישועתו של רבי ראובן, ולא עלתה בידו, עבר עוד חודש, חודשיים, מחצית שנה, גם שנה ושנתיים עברו כשהוא מנותק לגמרי מבני ביתו וצאצאיו, ועדיין לא נראתה כל ישועה באופק...

משעברו שנתיים ומחצה, אמר העסקן לר' ראובן הנה אין כל תכלית בישיבתך כאן בבארא פארק, נראה כי ה'השתדלות' הרצויה עתה שתסע לסאן פראנסיסקא אשר בקאליפארניא (קליפורניה) שם יש בית החולים המיוחד לענייני ההשתלות אולי משם תבוא ישועתך... א"ל ר' ראובן, הנה אין לי כל שיג ושיח בשפת הענגליש (אנגלית) ובקושי כאן הנני מסתדר בזכות רבים מאחינו בני ישראל הדרים כאן ומסייעים בעדי, אבל כיצד אמצא את ידי ורגלי באותו מקום מרוחק בין אלפי גויים ונכרים, כיצד אכנס לבית החולים להירשם מחדש בתור המיועד לממתנים על כליה, להבדק שוב ושוב מבלי יכולת לדבר עמהם אפילו דיבור אחד, נכמרו רחמי העסקן ואמר לו אף אני אעזוב את ביתי לתקופה זו ואצטרף אליך בנסיעתך ויהי ה' בעזרנו, העסקן נמלך בבני ביתו, והיא הסכימה, אלא שהעלתה חשש שמא דייקא באותם השעות שיסעו מהכא להתם (שש שעות במטוס) ימות גוי שבגופו כליה המתאימה לר' ראובן, על כן היא מסכמת לנסיעה ב'תנאי' שמיד בבואם לסאן פראנסיסקא יתור אחר 'טלפון' ויתקשר אליה לברר את המצב... למעשה הגיעו השניים לסאן פראנסיסקא בשעה 3 לפנות הבוקר ומיד פנו לנוח מעמל הדרך באחד המלונות בעיר כשהעסקן אינו מתקשר הביתה - מכיוון שטלפון לא היה תחת ידו, וחשב לעצמו וכי כעת בשעה שלוש לפנות בוקר אהפוך את המלון בשביל הטלפון, הרי זה לו שנתיים ומחצה שהוא יושב וממתין ואין קול ואין עונה, וכי דייקא בשעות אלו מת כבר גוי בשעטומ"צ... עודו שוכב על מיטתו כשהשעון מורה על 6 בבוקר והנה דפיקות עזות נשמעות בדלת חדרם, בפתח עומדים שוטרי המשטרה המקומית, ושאלתם בפיהם אתה מיסטער פלוני, ויאמר הן, אמרו לו השוטרים מהר קח טלפון והתקשר לביתך כי זה כבר ג' שעות שאנו מחפשים אחריו בשליחות בני ביתך בכל המלונות שבעיר. מיד כשענתה לו רעייתו נתנה לו מנה אחת אפים, מדוע לא התקשרת, החל העסקן להסביר את עצמו שהייתה השעה מאוחרת וחשב לעצמו כי שנתיים ומחצה לא

ישקו העדרים

נמצאה כליה וכי דייקא באלו השעות הספורות המצא תמצא, אמרה לו בני ביתו, אכן, באותם השעות ששהיתם על המטוס מת גוי ונמצאו הכליות המיוחלות... מיד התקשר העסקן לביה"ח בני. ויענו פה אחד ואמרו לו, הנה מכללי בית החולים שאם החולה אינו עונה תשובה עד שלוש שעות פונים לחולה הממתין אחריו בתור, וזה כרבע שעה ששני גויים הבאים אחריו ענו תשובתם כי רצונם בכליה זו.

לבו של העסקן נשבר בקרבו, אבל משחזר אל ר' ראובן התאמץ שלא להראות לו מאומה מסערת רוחו... מיד בבוקרו של יום פנו השניים לבית החולים בכדי לרשום עצמם ברשימה הממתנת לכליות, תוך כדי המתנתם שם חקר ר' ראובן את העסקן מדוע אין פניו כתמול שלשום, בתחילה ניסה העסקן שלא לענות לו, אך משרבו הפצרותיו של ר' ראובן סיפר לו את כל פרשת הכליות, מיד נענה ר' ראובן, הבה נפתח בריקודין להודות ולהלל לבורא יתב"ש, העסקן חשב שמא נשתבשה דעתו של ר' ראובן לעבור מפח נפש כזה, אך הוא בשלו, והחל מסביר לעסקן, הבט וראה, שנתיים ומחצה מרוחק אנוכי מביתי וממשפחתי, אויה לי ואוי לנפשי אילו הייתי מקבל אותה כליה, שהרי ראית כי כליה זו איננה שלי והראיה לכך שהרי לא הגיעה לידי, מה עשה הקב"ה העבירנו למדינה אחרת דייקא במשך שעות הללו... עתה, הגע בעצמך, אילו היית מתקשר מיד לביתך והיינו חוזרים לני. היו משתילים בגופי כליה שאיננה שלי ה' ירחם... הרי זה היום 'יום ההצלה' שלי, כי המחשב (קאמפיוטער) אומר שכליה זו מתאימה לי ולסוג דמי אבל הקב"ה אומר, לא, לא, כליה זו איננה טובה עבורך... גם מיהר ר' ראובן להתקשר לבני ביתו שבארה"ק לספר על הנס שאירע עמו - תחילה חשבו שהנס הוא שנמצאה כליה, עד שהסביר להם כי ניצול שלא להפסיד את כל חייו...

כעבור ג' חדשים נמצאה כליה המתאימה לו, ונשתלה בגופו, ובס"ד חי עוד כשלושים שנה בבריאות השלימה, ובכל שנה ושנה היה עורך סעודת הודאה גדולה על שניצל מהיזק ולא נשתלה בגופו כליה שאיננה שלו.

אותו עסקן חקר אחר אותם שני הכליות שהיה נראה כמי שהפסידו אותם, ולמעשה נשתלה בשני גויים הבאים משני קצוות תבל, ושמע ששניהם מתו לאחר ששה שבועות, כי הכליה הייתה יפה ושלימה מבחוץ, ומבפנים הייתה מזוהמת לגמרי... ונראה לעין כל כי צדקה שמחתו של ר' ראובן.

כל חד וחד בדיליה ילמד מכאן להאמין שהקב"ה מנהיג את העולם בטובו הגדול, וכאותו ר' ראובן שלא בכה אויה לי, מחמת שנסעתי הפסדתי את הכליה, אלא אדרבה, כדי להצילני הגביה אותי הבורא על המטוס, הרחיק אותי ממקום הסכנה, וכך ניצלו חיי, גם יבין, כי מה שלא בא לידו איננו שלו ואינו לטובתו...

